

BOŞANMA DAVASI SIRASINDAKİ GEÇİCİ VELAYET (TEDBİREN VELAYET) ÜZERİNE BİR İNCELEME^(*)

Dr. Öğr. Üyesi **Gözde ZEYİN ÇAĞRI^(**)**

Öz

Boşanma veya ayrılık davasının açılması ile birlikte yaşanan sorunlardan biri de çocukların geçici velayetinin dava süresince kime bırakılacağıdır. Böyle bir ortamda eşlerin ve çocukların zarar görmelerine engel olacak geçici önlemlere ihtiyaç vardır. Boşanma veya ayrılık davasının devamı sırasında eşlerin ayrı yaşama hakkı bulunduğundan ergin olmayan çocukların hangi eşin yanında kalacağı, bakımının ve korunmasının kim tarafından yerine getirileceği konusu alınacak geçici önlemlerin başında gelir. Boşanma veya ayrılık davası açıldığında hâkim geçici önlem olarak çocukların kimin yanında kalacağı hakkında kendiliğinden karar verecektir. Bu aşamada ise geçici (tedbiren) velayet gündeme gelir. Davanın açılmasından sonuçlanmasına kadar hâkim geçici olarak çocukları anne veya babadan birine verir ve çocukların bakım ve korunmasına ilişkin geçici önlemleri alır. Alınan önlemler, nitelikleri gereği, boşanma veya ayrılık kararı kesinleşinceye kadar devam eder. Bununla birlikte çocuğa fiilen bakan eş diğer eşten ekonomik ve sosyal durumuna uygun olarak nafaka talep edebilecektir. Ayrıca velayet hakkı kendisine verilmeyen eş ile çocuk arasında ise kişisel ilişki kurulmasına karar verilir.

Çalışmamızda Türk Hukukundaki ve Uluslararası Hukuktaki çocuk hakları ve velayet ile ilgili temel ilkeler, geçici velayet (tedbiren velayet), geçici velayetin belirlenmesi, dava devam ederken çocuk ile kişisel ilişki konuları hukuki sonuçları ile incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler

Geçici Önlem, Çocuğun Korunması, Velayet Hakkı, Çocuğun Üstün Yararı, Tedbir.

^(*) [Makalenin Dergiye Geliş Tarihi: 03.03.2025](#) - [Makalenin Kabul Edildiği Tarih: 27.01.2026](#)
[DOI: 10.54704/akdhfd.1650272](#)

^(**) İstanbul Arel Üniversitesi, MYO, Mahkeme Büro Hizmetleri Programı, İstanbul - Türkiye
[E-posta: Gzd_zytn@hotmail.com](#)
[Orcid: 0000-0002-7062-8317](#)

A STUDY ON TEMPORARY CUSTODY (PRECAUTIONARY CUSTODY) DURING A DIVORCE CASE

Abstract

One of the problems experienced with the filing of a divorce or separation case is who will have temporary custody of the children during the case. In such an environment, temporary measures are needed to prevent harm to the spouses and children. Since the spouses have the right to live separately during the continuation of the divorce or separation case, the issue of which spouse the minor children will stay with and who will provide their care and protection are among the temporary measures to be taken. When a divorce or separation case is filed, the judge will decide on the temporary custody of the children as a temporary measure. At this stage, temporary (precautionary) custody comes to the agenda. From the filing of the case to its conclusion, the judge temporarily gives the children to one of the mothers or fathers and takes temporary measures regarding the care and protection of the children. The measures taken, due to their nature, continue until the divorce or separation decision is finalized. However, the spouse who actually takes care of the child will be able to request alimony from the other spouse in accordance with their economic and social situation. In addition, a personal relationship is decided to be established between the spouse who is not granted custody and the child. In our study, the basic principles of children's rights and custody in Turkish and International Law, temporary custody (precautionary custody), determination of temporary custody, personal relationship with the child while the case is ongoing, and their legal consequences were examined.

Keywords

Interim Measure, Protection of the Child, Custody Right, Best Interest of the Child, Precaution.

Extended Summary

When a divorce or separation case is filed, the judge shall automatically take temporary measures, especially regarding the accommodation of the spouses, their livelihood, the management of the spouses' property, and the care and protection of the children, which are necessary during the continuation of the case (TMK Art. 169). Since the spouses have the right to live separately during the divorce or separation case, the judge must take temporary measures for which of the spouses will live in the common house, the spouses' livelihood, the management of the property, and most importantly, the care and protection of the children. Since the marriage union continues during the case, the spouses' obligation to care for each other continues. The contribution of one spouse to the livelihood of the other spouse is called temporary alimony in practice. However, the obligation of both spouses to care for the children continues. The judge decides which party will be given temporary custody after listening to the mother and father, if possible, and considering the best interests of the child. The spouse who is not granted temporary custody must pay temporary alimony for the care of the children. The temporary alimony paid to the children during the continuation of the case will turn into child support at the end of the case. Child support is the alimony paid by the party who is not granted custody for the children. However, in the case of temporary custody, the spouse who is not granted temporary custody will first pay the temporary alimony. In addition to alimony, the judge also decides to regulate the personal relationship of the spouse whose temporary custody rights have been taken from him/her with the child. When a divorce or separation case is filed, the judge must also regulate the personal relationships of the other spouse with the child along with the decision to leave the child to one of the spouses during the continuation of the case. The parents establishing a personal relationship with the child is possible if the parents have never been married, are divorced, a decision has been made for their separation, or if the custody rights of one of the parents have been removed.

Even if there is no request during the case, the judge will automatically take the necessary measures within the framework of the best interests of the children during the continuation of the case. Regardless of who files the case, the judge will automatically take the necessary measures for the spouse and children. The temporary alimony awarded during a divorce or separation case begins on the date the divorce case is filed and continues until the decision becomes final. In other words, the spouse must pay temporary alimony until the decision becomes final. The court that is responsible for taking the measures is the court hearing the case. Temporary custody does not only appear during a divorce or separation case. It is also seen when the spouses take a break from living together. In

cases where the spouses want to take a break from living together, the legislator has included a measure to protect the marital union. One of the spouses has the right to live separately as long as his/her personality, economic security or family peace are seriously endangered due to the joint life (TMK Art. 197/I).

How the right of custody is to be exercised in the event of termination of the joint life and a decision for separation is made is regulated in TMK Art. 336/II. According to TMK Art. 336/II, the right of custody can be temporarily granted to one of the parties during the process of the cases for termination of joint life or separation decision. In our study, after discussing the temporary measures to be taken during the divorce case, the concept of temporary custody, the conditions required for determining custody, the situation of children in case of a break in living together, temporary alimony, and personal relationship with the child in case of temporary custody are discussed in line with the doctrine and the decisions of the Supreme Court.

GİRİŞ

Boşanma veya ayrılık davası açılınca hâkim, davanın devamı süresince, gerekli olan, özellikle eşlerin barınmasına, geçimine malların yönetimine ve çocukların bakım ve korunmasına ilişkin geçici önlemleri kendiliğinden (re'sen) almak zorundadır (TMK m.169). Söz konusu tedbirler aile konutundan hangi eşin yararlanacağı, eşlerin mallarının yönetimi, çocukların bakım ve korunmaları, eş ya da çocuklar için tedbir nafakası gibi önlemler olmakla birlikte olayın özelliğine göre farklı önlemler de olabilir. Çocukların bakım ve korunması ifadesi ile çocukların barınma ve geçimleri anlatılmaktadır¹. Boşanma davasının devamı sırasında ve sonrasında çocukların korunması, zarar görmemesi ve üstün menfaatlerinin korunması bu açıdan büyük önem taşınmaktadır. Bu tarz önlemler ise çocuklar için olmazsa olmazdır. Çünkü bir boşanma davasında en çok zararı maalesef çocuklar görmektedir. Dolayısıyla mahkeme çocukları korumak için gereken önlemleri almak durumundadır. Bu düzenlemenin temel amacı, boşanma davası sırasında zayıf durumda olan eşleri ve çocukları korumaktır².

Boşanma veya ayrılık davası sırasında çocukların eşlerden hangisine bırakılacağına hâkim karar verir. Hâkim bu kararı verirken çocukların üstün yararını ve menfaatlerini göz önünde tutar. Ayrıca hâkim olanak bulundukça anne ve babayı dinledikten sonra çocuğun yüksek yararını göz önünde bulundurarak geçici velayetin hangi tarafa bırakılacağına karar verir. Diğer eşin çocukların geçim ve bakımına ne ölçüde katkıda bulunacağı mahkeme tarafından belirlenecektir. Dava sonuna kadar çocuklar lehine ödenecek bu katkı tedbir nafakası olarak isimlendirilmektedir. Ayrıca çocuklar eşlerden birine bırakıldığında diğer eş ile çocuklar arasında kişisel ilişki kurulması gerekmektedir.

Bu hükme göre alınacak önlemlerden biri çalışma konumuz olan çocukların bakım ve korunmasına ilişkindir. Hâkim, boşanma veya ayrılığa ilişkin dava açıldığında çocukların menfaatinin zarar görmemesi için kim/kimler tarafından bakılacağına, geçici bir süre ile kimde kalacağına karar verecektir. Hâkimin davanın devamı sırasında geçici velayeti hakkını taraflardan birine vermesi dava sonunda da velayet hakkını aynı tarafa vereceği anlamına gelmez. Örneğin, dava sırasında geçici olarak anneye bırakılan çocuk, dava sonunda babaya verilebilir. Dolayısıyla geçici velayet hakkına sahip olan taraf davanın devamında veya dava sonunda değiştirilebilir. Boşanma kararı kesinleştikten sonra buradaki velayet artık geçici bir önlem olmaktan çıkacaktır.

Çalışmamızda boşanma davası sırasında alınması gereken geçici önlemlere kısaca değindikten sonra, geçici velayet kavramı, velayetin belirlenmesi, birlikte

¹ Ahmet M. Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, (Ankara: Turhan Kitabevi, 2025), 120.

² Feyzi Necmeddin Feyzioğlu, *Aile Hukuku*, (İstanbul: Filiz Kitabevi, 1986), 354; Bülent Köprülü, Selim Kaneti, *Aile Hukuku* (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1989), 186; Selahattin Sulhi Tekinay, *Türk Aile Hukuku*, (İstanbul: Filiz Kitabevi, 1990), 250.

yaşamaya ara verilmesi halinde çocukların durumu, tedbir nafakası, geçici velayet halinde çocuk ile kişisel ilişki konuları, doktrin ve Yüksek Mahkeme kararları ele alınmıştır.

I. BOŞANMA DAVASI SIRASINDA ALINMASI GEREKEN GEÇİCİ ÖNLEMLER

Türk Medeni kanunu m.169'a göre, "*Boşanma veya ayrılık davası açılınca hâkim, davanın devamı süresince gerekli olan, özellikle eşlerin barınmasına, geçimine, eşlerin mallarının yönetimine ve çocukların bakım ve korunmasına ilişkin geçici önlemleri re'sen alır.*" Geçici önlemlere mahkeme tarafından kendiliğinden veya taraflardan birinin talebi üzerine karar verilecektir. Geçici önlemler hem davacı hem de davalı tarafından talep edilebilir. Geçici önlemler, adından da anlaşılacağı üzere, "*geçici*" nitelik taşımaktadır. Öte yandan m.169 hükmünde sayılan önlemler sınırlı sayıda değildir³. Hükümden de anlaşılacağı gibi alınacak önlemler teker teker sayılmamış, gerekli olan geçici önlemlerin alınacağı genel bir ifade ile belirtilmiştir⁴. Hükümde, "*özellikle*" ifadesi belirtildiği için sayılanlar dışında başka önlemler de alınabilecektir⁵.

Geçici hukukî koruma tedbirleri, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda düzenlenmekle birlikte, Türk Medenî Kanunu'nda da geçici hukukî koruma tedbirlerine benzer düzenlemeler yer almaktadır. Kanun koyucu, bu düzenlemeler için "*gerekli önlemler*", "*geçici önlemler*", "*uygun önlemler*" gibi ifadelere yer vermiştir.

Boşanma veya ayrılık davasının açılması ile birlikte, her ne kadar evlilik birliği devam etse de eşler için ayrı yaşama hakkı ortaya çıkar⁶. Dava sırasında ortak konuttan kimin ayrılacağını eşler anlaşarak kararlaştırabilecekleri gibi anlaşamamaları halinde ortak konuttan kimin ayrılacağına hâkim karar verir. Geçici bir tedbir olduğu düşünüldüğünde söz konusu konutun mülkiyetinin hangi eşe ait olduğunun önemi yoktur⁷. Bununla birlikte boşanma veya ayrılık davasının açılması ile birlikte eşlerin birbirine karşı bakım yükümlülüğü devam eder. Hâkim, dava açıldığı

³ Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, (İstanbul: Nurgök Matbaası, 1965), 247; Tekinay, *Aile Hukuku*, 250; Feyzioğlu, *Aile Hukuku*, 354; Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 120.

⁴ Tekinay, *Aile Hukuku*, 250; Velidedeoğlu, *Aile Hukuku*, 247; Feyzioğlu, *Aile Hukuku*, 354; Mustafa Dural, Tufan Ögüz, ve Mustafa Alper Gümüş, *Türk Özel Hukuku Cilt III (Aile Hukuku)* (İstanbul: Filiz Kitabevi, 2025), 137.

⁵ Turgut Akıntürk ve Derya Ateş, *Aile Hukuku* (İstanbul: Beta Yayınları, 2024), 286. Akkaya'ya göre, "Boşanma davasında, eşler, boşanma ve boşanmanın fer'î sonuçları hakkında aşırı çatışma içinde ise ve eşlerin birbirlerine karşı tutum ve davranışları ile yargılama sürecindeki çocuğun psikolojik veya bedensel zarar görmesi tehlikesini doğurmaktaysa, hâkim "çocuğun korunmasına" yönelik bir geçici önlem olarak, eşleri arabulucuya veya boşanma süreci danışmanına yönlendirilmesine karar verebilmelidir." Tolga Akkaya, "Boşanma Davasında Alınabilecek Geçici Hukukî Korumalar veya Hâkimin Müdahalesi Yoluyla Çocuğun Korunması Kapsamında Zorunlu Arabuluculuk ve Boşanma Süreci (Aile) Danışmanlığı" *Ankara Barosu Dergisi*, 72, 4 (2014): 23-61.

⁶ Hayrunnisa Özdemir ve Ahmet Cemal Ruhi, *Çocuk Hukuku (Ders Kitabı)* (İstanbul: On İki Levha, 2024), 162.

⁷ Mehmet Erdem ve Aslı Makaracı Başak, *Aile Hukuku* (İstanbul: Seçkin Yayıncılık, 2022), 155.

zaman eşlerden birinin geçimini teminde güçlük çektiği durumda diğer eşin onun geçimine ne miktarda katkıda bulunacağına karar verir. Davanın devamı süresince yapılan bu yardıma uygulamada tedbir nafakası denilmektedir⁸. Ayrıca çocuğun bakımı için velayet kendisine bırakılmayan tarafın da çocuk için tedbir nafakası ödemesine karar verilir. Geçici velayet kendisine verilmeyen eş çocukların bakımını için tedbir nafakası ödemek durumundadır. Tedbir nafakasına karar verebilmek için boşanma sebebinde kusura bakılmaz. Boşanma veya ayrılık kararı kesinleştiğinde, çocuk için verilen tedbir nafakası, bakım (iştirak) nafakasına dönüşür^{9,10}. Tedbir nafakası, boşanma davasının açıldığı tarihten itibaren başlar. Başka bir ifade ile nafakanın başlangıcı, mahkeme tarafından karar verildiği tarih değil, boşanma davasının açıldığı tarihtir ve karar geçmişe etkilidir¹¹. Tedbir nafakası, boşanma ve ayrılık kararının kesinleşmesi ile birlikte sona erer. Velayet kendisine bırakılan taraf çocuk için nafaka talebinde bulunmasa dahi somut olayın koşullarına göre hâkim tedbir nafakasına hükmedebilir. Bununla birlikte kendi lehine tedbir alınması gereken eş bundan açıkça vazgeçecek olursa herhangi bir tedbire gerek kalmayacaktır¹². Hâkim aldığı geçici önlemlerde karar kesinleşinceye kadar değişiklik yapabilir¹³. Bununla birlikte verilen tedbir kararının hukuka uygun olması gerekmektedir. Hâkimin alacağı tedbirlerin zorunlu ve duruma uygun olması gerekmektedir¹⁴. Bir diğer önlem ise eşlerin mallarının yönetimine ilişkindir. Yine hâkim boşanma veya ayrılık davası sırasında eşlerin malları ile ilgili önlemleri alacaktır. Geçici nitelikteki tedbir kararları her zaman alınabilir.

Bu hükme göre alınacak son önlem, çocuklara ilişkin çocukların bakım ve korunmasına ilişkindir. Çalışmamızda “asıl olan çocuğun üstün yararını korumaktır” ilkesi öncülüğünde konuyu ele almaya çalışacağız.

A. GEÇİCİ VELAYET (TEDBİREN VELAYET)

Velayet ana ve(ya) babanın korunmaya muhtaç küçük ya da kısıtlı, evlilik içi ya da evlilik dışı çocukların bakımına, gereksinimlerinin karşılanmasına, çıkarlarının korunmasına, mallarının yönetilip değerlendirilmesine ve çocuklar için hukuki işlem kurmaya (yasal temsile) ilişkin hakların ve yükümlerin bileşkesidir¹⁵. Velayet kişi üzerinde bir hakka sahip olmayı değil, onu gelecekte yeterli bir ol-

⁸ Dural, Ögüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 138.

⁹ Erdem ve Makaracı Başak, *Aile Hukuku*, 156.

¹⁰ Selma Bakır Çetiner, Selma. *Velâyet Hukuku*, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2009), 142.

¹¹ Dural, Ögüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 138.

¹² Tekinay, *Aile Hukuku*, 250.

¹³ M. Kemal Oğuzman, ve Mustafa Dural, *Aile Hukuku* (İstanbul: Filiz Kitabevi, 2001), 135; Dural, Ögüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 138.

¹⁴ Ayşe Arat, “Medeni Kanun’da Velayetin Kaldırılması Tedbiri ve Bu Tedbirin Uygulanması”, *Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 11, 2 (2012): 275-296.

¹⁵ Rona Serozan, “Çocuğun Kişi Varlığının Aile Hukuku Alanında Korunmasında Yetersizlikler”, (Çocuğun Kişi Varlığı) Prof. Dr. Kenan Tunçomağ’a Armağan, (1997): 381-406.

gunluğa ulaştırmayı amaçlar ve bu amaç çocuğun yüksek yararının gerçekleştirilmesi, yani ergin olduğunda ona yaşama beceri ve yeteneğinin kazandırılmasıdır¹⁶.

Velayet, Türk Medeni Kanunu'nun 335-351'inci maddeleri arasında düzenlenmiştir. Türk Medeni Kanun uyarınca velayet, çocukların bakım, eğitim, öğretim ve korunması ile temsil görevlerini kapsar¹⁷. Velayet hakkı, çocuğun yararına tanınmış bir haktır, bu hakkı kullanan ana ve babanın yararına değildir¹⁸. Kanuni bir sebep olmaksızın çocuğun ana ve babadan alınması mümkün değildir (TMK m.335/I). Fakat boşanma veya ayrılık davası açıldığında geçici velayet bu durumun istisnasını oluşturmaktadır.

Geçici velayet kararı, boşanma veya ayrılık davası sırasında çocukların hangi eşin yanında kalacağına dair karardır. Geçici velayet, boşanma davası sürecinde çocukların bakım ve korunmasına ilişkin hâkim tarafından verilen geçici nitelikte bir önlemdir. Söz konusu karar geçici önlem olarak çocukların bakımı ve korunması için mahkeme tarafından verilir. Bu karar geçici koruma niteliğinde dava süresine özgü bir karardır¹⁹. Çocuğun menfaati doğrultusunda ana babanın kusuruna bakılmaksızın uygun tedbirler alınır²⁰. Çocukların eşlerden birine bırakılması konusunda eşler arasında bir anlaşma var ise hâkim, bu anlaşmayı kanuna ve çocuğun menfaatine uygun olduğu ölçüde değerlendirmelidir²¹. Mahkeme bununla birlikte velayet hakkı kendisine verilmeyen eş ile çocuk arasında ise kişisel ilişki kurulmasına da karar verecektir.

Doktrindeki ağırlıklı görüş, m.169'da yer alan “*çocukların bakım ve korunması*” kavramının velayeti kapsamadığını dolayısıyla, çocukların eşlerden birisinin himayesine bırakılmasının, diğer eşin velayet hakkını ortadan kaldırmayacağını ileri sürmektedir²². Bir başka görüş ise, çocuğun eşlerden birine verilmesini velayet hakkının bırakılması olarak kabul etmektedir²³.

Kanaatimizce boşanma davasının devamı sırasında çocukların eşlerden birine bırakılması kararı maddi hukuka doğrudan etki eden²⁴, önlem niteliğinde bir

¹⁶ Emine Akyüz, *Çocuk Hukuku, Çocukların Hakları ve Korunması*, (Ankara: Pegem Akademi, 2021), 222.

¹⁷ Özden Özer Taşkın, “Velayet Hakkının Kullanılması, Velayetin Değiştirilmesi”, *Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 6, 1 (2020): 239-262.

¹⁸ Bilge Öztan, *Aile Hukuku*, (Ankara: Turhan Kitabevi, 2015), 1075; Rona Serozan, *Çocuk Hukuku*, (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2017), 250; Akyüz, *Çocuk Hukuku*, 223.

¹⁹ Tekinay, *Aile Hukuku*, 250; Akıntürk ve Ateş, *Aile Hukuku*, 286.

²⁰ Arat, “Medeni Kanun'da Velayetin Kaldırılması Tedbiri ve Bu Tedbirin Uygulanması”, 279.

²¹ August Egger, *Aile Hukuku, Birinci Kısım, Evlenme Hukuku, Çev.: Tahir Çağa*, (İstanbul: Kenan Matbaası, 1943), 201; Velidedeoğlu, *Aile Hukuku*, 250.

²² Egger, *Aile Hukuku*, 202; Köprülü ve Kaneti, *Aile Hukuku*, 187; Oğuzman ve Dural, *Aile Hukuku*, 137; Akıntürk ve Ateş, *Aile Hukuku*, 286.

²³ Velidedeoğlu, *Aile Hukuku*, 250; Feyzioğlu, *Aile Hukuku*, 364; Tekinay, *Aile Hukuku*, 253.

²⁴ Evrim Erişir, İhtiyati Tedbir Türleri, Ulusal Tez Merkezi, Erişim Tarihi: Ekim 25, 2025, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>; Efe Can Yıldırım, “TMK m.169 Uyarınca Boşanma Davası Süresince Eşlere İlişkin Alınan Geçici Önlemler”, *İstanbul Hukuk Mecmuası*, 81(3) (2023): 817-860.

karardır. Evlilik boşanma davası sırasında da halen devam ettiği için çocuğun velâyeti anne ve babasına aittir (TMK m.335/1) ve anne ve baba velâyeti birlikte kullanmaya devam ederler (TMK m.336/1). Boşanma davası devam ederken çocukların eşlerden birine bırakılması ile diğer eşin velâyet hakkı ortadan kalkmaz. Kaldı ki boşanma davası sonucunda hâkim evliliğin devamına da karar verebilir. Hâkim, eşler halen evli olsalar bile, geçici velayet düzenlemesi yaparak, velayeti ana veya babadan birinin üstlenmesine karar vermektedir²⁵. Ana ve babanın çocuklarına bakma, koruma ve eğitme görevleri velayet hakkından bağımsız olduğundan velayet hakkı kendisinden alınmış olsa bile ana ve babanın bu ödevleri devam etmektedir²⁶. Burada hâkim velayeti anne babadan birine vermek yerine, velayete dokunmayarak sadece bakım hakkını vermektedir²⁷. Akkaya'ya göre, *“Boşanma sürecinde ve sonrasında çocuk ana ve baba arasında kalmakta, ebeveynlerinden birini seçmeye zorlanmaktadır. Her ne kadar hâkim tarafından çocuğun hangi ebeveyninin yanında kalacağına ve diğer ebeveyni ile hangi koşullarda görüşebileceğine ilişkin geçici önlem alınmakta ve düzenleme yapılmaktaysa da süreç çocuğun ailesinden uzaklaşmasına yol açmaktadır.”*

Boşanmayla ilgili olsun veya olmasın çocuğun menfaatlerinin korunması bakımından alınabilecek geçici önlemler, TMK'nın velayete ilişkin hükümleri arasında çocuğun korunması başlığı altında, 346'ncı madde ile de düzenlenmiştir²⁸. Söz konusu hükme göre, *“Çocuğun menfaati ve gelişmesi tehlikeye düştüğü takdirde, ana ve baba duruma çare bulamaz veya buna güçleri yetmezse hâkim, çocuğun korunması için uygun önlemleri alır.”* (TMK m.346). Boşanma sürecindeki eşler, fiilen ayrı yaşasalar dahi henüz hala evli olduklarından, evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerini, özellikle de velayet dolayısıyla çocuğa karşı olan sorumluluklarının gereğini yerine getirmelidirler.

B. GEÇİCİ VELAYETİN BELİRLENMESİ

Hâkim, boşanma veya ayrılık davası açıldıktan sonra; dava süresince, ana baba ile çocuklar arasındaki ilişkileri düzenlemek zorundadır (TMK m.169/I). Bu husus, kamu düzeni ile ilgili olduğundan, tarafların, bu konuda herhangi bir talepte bulunmalarına gerek yoktur²⁹.

²⁵ Ankara BAM, 28. HD, 17.7.2020, E. 2019/2022, K. 2020/829, Erişim Tarihi: Şubat 2, 2025, www.Lexpera.com.tr.

²⁶ Ebru Ceylan, *Türk ve İsviçre Hukukunda Velayet Hakkı ve Hukuki Sonuçları (Velayet)*, (İstanbul: Leges Yayıncılık, 2019), 145.

²⁷ Emine Akyüz, “Medeni Kanuna Göre Ana Babanın Çocuğu Yetiştirme Görevi”, *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 16, 1 (2019): 511-529.

²⁸ Akkaya, “Boşanma Davasında Alınabilecek Geçici Hukuki Korumalar veya Hâkimin Müdahalesi Yoluyla Çocuğun Korunması Kapsamında Zorunlu Arabuluculuk ve Boşanma Süreci (Aile) Danışmanlığı”, 45.

²⁹ Baktır Çetiner, *Velayet*, 106.

Geçici velayet kararı, çocuklar için verilmiş geçici koruma niteliğindedir. Daha önce de belirttiğimiz gibi aslında boşanma ve ayrılık davası sırasında velayet her iki eş için de devam eder³⁰. Fakat hâkim geçici önlem olarak dava sonuçlanana kadar çocukları eşlerden birine verir. Başka bir ifade ile velayetin kaldırılmasını gerektiren bir sebep bulunmadıkça ve velayet kaldırılmadıkça, her iki eş yönünden de devam eder. Hükümde “.. çocukların bakım ve korunmasına ilişkin geçici önlemleri..” ifadesiyle de bu durumun bir velayet hakkı olmadığı ve bir önlem olduğu, söz konusu bu önleminde geçici olduğu vurgulanmaktadır³¹.

Geçici velayet hakkında hâkim, taraflar talebinde bulunmadan karar verir. Velayette kamu düzeni ilkesi gereği, velayetin kendiliğinden düzenlenmesi zorunludur. Hâkim geçici velayete karar verirken de tıpkı velayette olduğu gibi benzer şartları göz önünde bulunduracaktır.

Velayet hakkında karar verirken göz önünde tutulması gereken temel ilke, çocuğun “üstün yararıdır” (Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme m.3; Çocuk Haklarının Kullanılmasına ilişkin Avrupa Sözleşmesi m.1; TMK m.339/1, 343/1, 346/1; Çocuk Koruma Kanunu m.4/b). Çocuğun üstün yararı kavramı kanunda tanımlanmamıştır. Hâkimin her somut olayda çocuğun üstün yararı gerekliliklerini tespit edip buna göre önlem alması tercih edilmiştir. Çocuğun üstün yararı belirlenirken; onun bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlaki ve toplumsal gelişiminin göz önünde bulunması gereklidir. Ana ve babanın yararları, boşanmadaki kusurları, sosyal konumları gibi durumları, çocuğun üstün yararını etkilemediği ölçüde göz önünde tutulur³².

Kanununda çocuklar ile ilgili önlem alınırken, velayetin eşlerden kime verileceği kararlaştırılırken, çocukların görüşleri ile ilgili bir düzenleme yer almamaktadır. Bununla birlikte Yargıtay, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinin 12. ve Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesinin 3 ve 6. maddelerinden hareket etmektedir³³. Sözleşmelerde çocukların kendilerini ilgilendiren davalarda görüşlerini ifade etmeye imkan tanınmasına yer verildiğinden mahkemece görüşlerinin alınmasının gerektiği kabul edilmektedir.

Ülkemiz tarafından 9 Haziran 1999 tarihinde imzalanan “Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin;

³⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz. 6. Köprülü ve Kaneti, *Aile Hukuku*, 188; Dural, Ögüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 139.

³¹ Kamu Denetçiliği Kurumu Kararı - KDK (Ombudsmanlık), B. 2024/1907 T. 24.7.2024, https://kararlar.ombudsman.gov.tr/Arama/Download?url=20240205\251099\Yayın\Karar-2024_1907.pdf&tarih=2024-07-24T09:13:45.1982990, Erişim Tarihi: Şubat 2, 2025, www. Lexpera.com.tr.

³² İzmir BAM, 2. HD, 21.6.2022, E. 2021/1638, K. 2022/1080, Erişim Tarihi: Şubat 10, 2025, www. Lexpera.com.tr.

³³ Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 122.

Avrupa Sözleşmesi”nin Adli Mercilerin Rolü, Karar Süreci başlıklı 6. maddesinde:

“Bir çocuğu ilgilendiren davalarda adli merci, bir karar almadan önce:

- a) ***Çocuğun yüksek çıkarına uygun karar almak için yeterli bilgiye sahip olup olmadığını kontrol etmeli ve gerektiğinde özellikle velayet sorumluluğunu elinde bulunduranlardan ek bilgi sağlamalıdır.***
- b) ***Çocuğun iç hukuk tarafından yeterli idrak gücüne sahip olduğunun kabul edildiği durumlarda,***
 - ***çocuğun bütün gerekli bilgiyi edindiğinden emin olmalıdır.***
 - ***çocuğun yüksek çıkarına açıkça ters düşmediği takdirde, gerekirse kendine veya diğer şahıs ve kurumlar vasıtasıyla, çocuk için elverişli durumlarda ve onun kavrayışına uygun bir tarzda çocuğa danışmalıdır.***
 - ***çocuğun görüşünü ifade etmesine müsaade etmelidir.***
- c) ***Çocuğun ifade ettiği görüşe gereken önemi vermelidir.” hükmü yer almaktadır.***

Bu nedenle çocuğun görüşünün alınması velayetin belirlenmesinde büyük önem taşımaktadır. Yine çocuğun cinsiyeti, yaşı, eğitimi, sağlığı, özel durumu hem velayetin hem geçici velayetin belirlenmesinde göz önünde bulundurulur³⁴. Bununla birlikte, velayet belirlenirken ve düzenlenirken ana babadan kaynaklanan özelliklerin de dikkate alınması gerekir. Velayet kamu düzenine ilişkindir ve kendiliğinden (re’sen) araştırma ilkesi geçerlidir. Bu nedenle yargılama sırasında meydana gelen gelişmelerin bile göz önünde tutulması gerekir³⁵. Türk Medeni Kanunu m.182/I velayetin kime verileceği konusunda hâkime geniş bir takdir yetkisi vermiştir. Velayetin verilmesinde çocuğun kimin yanında olursa daha iyi yetişmesi önemli olduğu için, eşlerin mali durumları ya da kusurları çok büyük rol oynamaz³⁶.

³⁴ Sevgi Usta, *Velayet Hukuku*, (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2016), 112.

³⁵ Mahkemece, müşterek çocuk 2011 doğumlu İ.’un velayeti anneye bırakılmıştır. Velayet kamu düzenine ilişkin olup, re’sen araştırma ilkesi geçerlidir. Bu nedenle yargılama sırasında meydana gelen gelişmelerin bile göz önünde tutulması gerekir. Velayet hususu, çocukları ilgilendiren konuların en başında gelir. Somut olayda uzman bilirkişi raporunda velayet kendisine verilen davacı-karşı davalı annenin bilirkişi ile yaptığı görüşmede ortak çocuğun fiilen baba yanında kaldığını, çocuğu yanına almayacağını ancak çocuğun velayetini de babaya vermeyeceğini beyan ettiği belirtilmiş ve tedbiren velayetin babaya verilmesine karar verilmiştir. Davacı-karşı davalı annenin, ortak çocuğu fiilen babaya bıraktığı ve halen çocuğun baba yanında kaldığı anlaşılmıştır. Ortak çocuğun velayetinin Türk Medeni Kanunu’nun 182. ve 336/2. maddeleri uyarınca babaya bırakılması gerekirken annenin velayetine bırakılması bozmayı gerektirmiştir. Y2. HD, 17.10.2018, E. 2016/24488, K. 2018/11293, Erişim Tarihi: Şubat 10, 2025, www. Lexpera.com.tr.

³⁶ Dural, Öğüz ve Gümüş, Aile Hukuku, 149.

Yargıtay’a göre, velayet düzenlemesinde; çocukla ana ve baba yararının çatışması halinde, çocuğun yararına üstünlük tanınması gereklidir. Çocuğun yararı ise; çocuğun bedensel, fikri ve ahlaki bakımdan en iyi şekilde gelişebilmesi ve böyle bir gelişmenin gerçekleştirilmesi için, çocuğa sosyal, ekonomik ve kültürel koşulların sağlanmış olmasıdır. Çocuğun üstün yararını belirlerken, onun bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlaki ve toplumsal gelişiminin sağlanması amacının gözetilmesi gereklidir. Ana ve babanın yararları; ahlaki değer yargıları, sosyal konumları gibi durumlar, çocuğun üstün yararını etkilemediği ölçüde göz önünde tutulur³⁷.

Uygulamada geçici velayete karar verilirken mahkeme birçok dosyada kardeşleri birbirinden ayırmamakta, kardeşlerin velayetini anne veya babaya vermektedir³⁸. Yine eşler arasında bir anlaşma var ise, hâkim, bu anlaşmayı da dikkate almaktadır³⁹. Eğer taraflar kendi aralarında anlaşamamışlar ise hâkim çocuklar hakkında gerekli araştırmayı yaptıktan sonra geçici velayet hakkında karar verecektir⁴⁰.

Taraflar geçici velayetin dava devam ederken değiştirilmesini isteyebilir⁴¹. Hâkim şartların değişmesi halinde de somut olayın özelliklerine göre aldığı önlemleri kısmen veya tamamen değiştirebilme veya yeni önlemler alma yetkisine sahiptir⁴². Burada söz konusu olan velayetin “tedbiren” düzenlenmesi olup burada hükmedilen velayete ilişkin düzenleme boşanma hükmünün kesinleşmesine ka-

³⁷ Mahkemece; annenin çocuğa televizyon izlettirdiği ve özel hayatına ilişkin sorulara tutarsız cevaplar verdiği tespiti yapılan sosyal inceleme raporunda belirtilen görüş doğrultusunda 10.09.2014 doğumlu ortak çocuğun velayeti babaya verilmiştir. Yapılan yargılama ve toplanan delillerden; çocuğun doğduğu tarihten itibaren ve halen dahi anne yanında yaşadığı anlaşılmaktadır. Sosyal inceleme raporunda da belirtildiği üzere ortak çocuk yaşı itibarıyla anne bakımı ve şefkatine muhtaç olup, doğuştan gelen sağlık sorunları azalarak devam etmektedir. Annenin çocuğa karşı kötü muamelede bulunduğu ya da onu ihmal ve istismar ettiğine dair dosya içerisinde bir delil bulunmamaktadır. Sosyal inceleme raporunda annenin yaşadığı evin fiziksel şartlarının yeterli olduğu da belirtildiğine göre, ortak çocuğun velayeti konusundaki üstün yararının, annenin velayetine bırakılması olduğunun kabulü gerekir. O halde, mahkemece velayetin anneye verilmesi gerekirken bozmayı gerektirmiştir. Y2. HD, 23.05.2017, E. 2017/1252, K. 2017/6094, Erişim Tarihi: Şubat 10, 2025, www. Lexpera.com.tr.

³⁸ Toplanan deliller, tanık ifadeleri, uzman raporu, velayeti babaya bırakılan diğer çocukların ifadeleri de değerlendirildiğinde ortak çocuk Z.’in velayetinin kardeşlerin ayrılmaması da düşünülerek babaya verilmesi menfaatinedir. Y2. HD, 27.03.2019, E. 2018/2544, K. 2019/3514, aksi yönde karar için bkz. Adana BAM, 2. HD, 23.1.2020, E. 2019/1557, K. 2020/157, Y2. HD, 14.06.2023, E. 2023/842, K. 2023/3208, Erişim Tarihi: Şubat 10, 2025, www. Lexpera.com.tr.

³⁹ Velidedeoğlu, *Aile Hukuku*, 250; Öztan, *Aile Hukuku*, 454.

⁴⁰ Davacı anne, ortak çocukların tedbiren velayetlerini talep etmiş, mahkemece herhangi bir araştırma yapılmaksızın ortak çocukların tedbiren velayetleri davacı anneye bırakılmıştır. Mahkemece idrak çağındaki 2008 doğumlu ...’nin velayeti konusunda dinlenilerek görüşü alınıp ve uzman bilirkişiden ortak çocukların velayetlerine ilişkin sosyal inceleme raporu alınarak deliller hep birlikte değerlendirilmek suretiyle velayet hakkında düzenleme yapılması gerekirken, yazılı şekilde eksik inceleme ile hüküm kurulması usul ve kanuna aykırıdır. Y2. HD, 1.6.2017, E. 2016/14306, K. 2017/6651, Erişim Tarihi: Şubat 6, 2025, www. Lexpera.com.tr.

⁴¹ Y2. HD, 7.6.2023, E. 2023/3406, K. 2023/3071, Erişim Tarihi: Şubat 6, 2025, www. Lexpera.com.tr.

⁴² Oğuzman ve Dural, *Aile Hukuku*, 165; Köprülü ve Kaneti, *Aile Hukuku*, 129; Tekinay, *Aile Hukuku*, 281.

dar hüküm ifade edecektir⁴³. Mahkemece verilmiş geçici velayet kararına itiraz ise ancak esas hükümle birlikte yapılmalıdır. Söz konusu karar, ayrı ve bağımsız olarak temyize konu olamaz⁴⁴. Bununla birlikte velayetin tedbiren düzenlenmesine ilişkin dava çekişmesiz yargı işidir (HMK m.362/2-b-13). Bölge adliye mahkemesince çekişmesiz yargı işlerinde verilen kararlar kesin nitelikte olup, bu kararlara karşı temyiz yoluna başvurulamaz (HMK m.362/1-ç)⁴⁵.

Çocukların ergin olması halinde geçici velayet kendiliğinden kalkar. Yeni olguların ortaya çıkması halinde ise örneğin, kendisine geçici velayet verilen tarafın kısıtlanması, ölümü gibi hallerde geçici velayet, aynı velayet de olduğu gibi kendiliğinden sağ kalan diğer tarafa geçmeyip, hâkim, çocuğun yararını gözeterek yeni bir karar vermelidir⁴⁶. Velayet hakkına sahip olan ana veya babanın ölmesi halinde hâkim mutlaka velâyetin diğer eşe geçtiğine karar vermek zorunda değildir. Böyle bir durumda çocuğa bir vasi atanabilir⁴⁷. Ana ve babanın hak ve yükümlülüklerinin nihaî olarak düzenlenmesi ve dolayısıyla, velâyet hakkının hangi eşe bırakılacağı konuları, ayrılık veya boşanma kararı ile birlikte alınır⁴⁸.

C. BİRLİKTE YAŞAMAYA ARA VERİLMESİ HALİNDE GEÇİCİ VELAYET

Geçici velayet sadece boşanma veya ayrılık davası sırasında karşımıza çıkmaz. Aynı zamanda eşlerin birlikte yaşamaya ara vermesi halinde de görülür. Eşlerin birlikte yaşamaya ara vermek istemesi hâlinde kanun koyucu, evlilik birliğini koruyucu tedbirlere yer vermiştir.

⁴³ Y2. HD, 31.10.2018, E. 2018/6638, K. 2018/12211, Erişim Tarihi: Şubat 12, 2025, www. Lexpera.com.tr.

⁴⁴ Mahkemece, dosya üzerinden 08.10.2015 tarihli ara kararıyla tedbiren velayetin davacı babaya verildiği, davalı annenin itirazı üzerine 12.10.2015 tarihinde velayetin tedbiren babaya verilmesi kararının kaldırıldığı, baba tarafından da işbu karara itiraz edildiği ve bu itirazın da 04.11.2015 tarihinde reddedildiği, davacı tarafından da bu kararın temyize konu edildiği anlaşılmaktadır. 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun “geçici hukuki korumalara” ilişkin 389. maddesinde yer verilmemiş; boşanma veya ayrılık davası açılınca hâkimin talep üzerine veya re’sen dava sırasında Türk Medeni Kanununun 169’ncü maddesi çerçevesinde aldığı tedbirler ve bu tedbirlere itiraz üzerine verilen kararlar, yasa koyucu tarafından usulün “geçici hukuki korumalarla” ilgili düzenlenmesi dışında bırakılmıştır. Bu durumda, boşanma ve ayrılık davası açılınca hâkimin talep üzerine veya re’sen Türk Medeni Kanunun 169. maddesi çerçevesinde alacağı tedbirler ve bu tedbirlere itiraz üzerine verilen kararlar, ancak esas hükümle birlikte temyizi kabul olup, esas hükümden ayrı ve bağımsız olarak temyiz edilemez. Y2. HD, 11.1.2016, E. 2015/24951, K. 2016/172, Erişim Tarihi: Şubat 10, 2025, www. Lexpera.com.tr.

⁴⁵ Y2. HD, 25.11.2019, E. 2019/7366, K. 2019/11496, Erişim Tarihi: Şubat 10, www. Lexpera.com.tr. Akkaya’ya göre, “Medeni usul hukuku bakımından, söz konusu geçici önlem boşanma davasında çocuğun korunmasına ilişkin TMK m.169 kapsamında alınırsa bir geçici hukuki koruma tedbiri olarak nitelendirilmelidir. Buna karşılık genel olarak çocuğunun menfaatlerinin korunmasına ilişkin TMK m.346 hükmüne dayanılarak önlem alınırsa çekişmesiz yargı işi sayılmalıdır.” 58.

⁴⁶ Benzer görüş için bkz. Usta, *Velayet*, 111, Özer Taşkın, “Velayet Hakkının Kullanılması, Velayetin Değiştirilmesi”, 251; Mehmet Akçaal, “Velayetin Değiştirilmesi”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 13, 1, (2022): 190-20.

⁴⁷ Akçaal, “Velayetin Değiştirilmesi”, 197.

⁴⁸ Canan Şimşek, *Türk Hukuku ve Uluslararası Sözleşmeler Çerçevesinde Boşanmanın Çocuklar Yönünden Hukuki Sonuçları Yüksek Lisans Tezi*, (İzmir: 2012), 46.

Eşlerden biri, ortak hayat sebebiyle kişiliği, ekonomik güvenliği veya ailenin huzuru ciddi biçimde tehlikeye düştüğü sürece ayrı yaşama hakkına sahiptir (TMK m.197/I). Kanun koyucu birlikte yaşamaya ara verilmesi için üç tane şart ileri sürmüştür. Bu şartlardan bir tanesinin gerçekleşmesi yeterlidir. Bu şartlar; eşin kişiliğinin, ekonomik güvenliğinin veya ailenin huzurunun tehlikeye düşmesidir. Boşanma davası açıldıktan sonra hâkim tarafından alınacak önlemler TMK m.169'da düzenlenmiştir. Türk Medeni Kanunu m.197'de ise alınacak önlemlerin şartı olarak boşanma veya ayrılık davasının açılmış olması yer almamaktadır⁴⁹.

Eşlerin evlilik birliği içinde birlikte yaşamaya ara vermeleri ya anlaşmalarını sonucu ya da mahkemeden TMK m.197 hükmündeki şartların gerçekleşmesi üzerine talep edilebilir⁵⁰. Türk Medeni Kanunu m.197'ye dayanan birlikte yaşamaya ara verilmesi hakkı, hâkim kararına gerek duyulmaksızın da eşlerin kullanabileceği bir haktır.

Türk Medeni Kanunu m.197/IV hükmünde birlikte yaşamaya ara verilmesinin ergin olmayan çocuklar hakkında sonuçlarını düzenlemektedir. Eşlerin ergin olmayan çocukları varsa hâkim, ana ve baba ile çocuklar arasındaki ilişkileri düzenleyen hükümlere göre gereken önlemleri alır (TMK m.197/IV)⁵¹. Hükme göre hâkim söz konusu önlemleri kendiliğinden alacaktır. Hâkimin alacağı önlemler, Türk Medeni Kanunu'nun m.321 vd. yer alan çocuğun menfaatlerinin korunma-

⁴⁹ Eylül Can Köse, "TMK'nın 197. Maddesi Kapsamında Eşlerin Ayrı Yaşama Hakkı ve Hâkimin Alacağı Önlemler", *TBB Dergisi*, 133, (2017): 349-368.

⁵⁰ Usta, *Velayet*, 110.

⁵¹ Anne ve baba arasındaki evlilik birliği halen devam ettiğine göre, davacı annenin velayetle ilgili talebi, Türk Medeni Kanunu'nun 197/son maddesi gereğince, müşterek çocukların velayetlerinin tedbiren kendisine verilmesi isteğine ilişkindir. Türk Medeni Kanununun 197/son maddesine göre, eşlerin birlikte yaşamaya ara vermesi durumunda; eşlerin ergin olmayan çocukları varsa hâkimin, ana ve baba ile çocuklar arasındaki ilişkileri düzenleyen hükümlere göre, gereken önlemleri alacağı öngörülmüştür. Bu durumda, Hâkim, eşler halen evli olsalar bile, geçici velayet düzenlemesi yaparak, velayeti ana veya babadan birinin üstlenmesine karar verebilir. Bu durumda ilk derece mahkemesince taraflar arasında ayrılık kararı olmadığı gerekçesiyle tedbiren velayet talebinin reddine karar verilmesi doğru olmamıştır. Bu itibarla geçici nitelikte bile olsa, çocukların velayetinin düzenlenmesinde asıl olan çocukların üstün yararıdır. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinin 12. ve Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesinin 3 ve 6. maddeleri idrak çağındaki çocukların kendilerini ilgilendiren konularda görüşünün alınması ve görüşlerine gereken önemin verilmesini öngörmektedir. Çocukların üstün yararı gerektirdiği takdirde, görüşlerinin aksine karar verilmesi mümkündür. Velayet kamu düzenine ilişkin olup, re'sen araştırma ilkesi geçerlidir. Bu nedenle yargılama sırasında meydana gelen gelişmelerin bile göz önünde tutulması gerekir. Tedbiren velayeti talep edilen müşterek çocuklar K5 ve K6 02/03/2010 doğumudur. İlk derece mahkemesince tedbiren velayet konusunda araştırma yapılmamış, bu hususta tarafların delilleri toplanmamıştır. Tüm bu sebeplerle yukarıdaki açıklamalar ışığında ilk derece mahkemesince tedbiren velayet hakkındaki tercihlerinin kendilerinden sorulması, müşterek çocukların eğitim, kültür, yaşam olanakları bakımından nerede yaşamak istediği konusunda bilgilendirilerek, tedbiren velayet hakkındaki tercihlerinin kendilerinden sorulması, müşterek çocukların tedbiren velayetinin hangi ebeveyne verilmesinin çocukların menfaatine olacağı tespit edilerek, sonucuna göre karar verilmesi gerekir. Bu hususlar nazara alınmadan, deliller toplanıp değerlendirilmeden yazılı şekilde karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olduğundan... Ankara BAM, 28. HD, 17.07.2000, E. 2019/2022, K. 2020/829, Erişim Tarihi: Şubat 10, 2025, www. Lexpera.com.tr.

sına ve kişisel ilişkilerine ilişkin önlemlerdir. Fakat hâkim burada velayetin kaldırılması yoluna gidemez⁵². Bu durumda, eşler halen evli olsalar bile gerekmesi halinde hâkim velayetin birlikte kullanılmasına (TMK.m.336/1) müdahale ile geçici velayet düzenlemesi yaparak velayeti ana veya babadan birinin üstlenmesine karar verebilir⁵³. Bu itibarla geçici nitelikte bile olsa, çocukların velayetinin düzenlenmesinde asıl olan çocukların üstün yararadır⁵⁴. Hâkimin alacağı tedbirler TMK m.321 vd. nda yer alan çocuğun menfaatlerinin korunmasına, bakımına ve kişisel ilişkilerine ait tedbirlerdir.

Birlikte yaşamaya ara verilmesi kural olarak geçici bir süre içindir, çocuğa ilişkin alınacak tedbirlerde amaç çocuğun yüksek yararını gözeterek bu geçici sürede mümkün olduğu kadar az zarara uğramasını sağlamaktır.

Ortak hayata son verilmesi ve ayrılık kararı alması halinde velayet hakkının nasıl kullanılacağı TMK m.336'da düzenlenmiştir. TMK m.336/II göre ortak yaşama ara verilmesi ya da ayrılık kararı davaları sürecinde velayet hakkı geçici olarak taraflardan birine verilebilir⁵⁵. Bu durumda velayet tek başına ana veya babadan birine verilebilecektir. Böylece çocuk gergin ve çekişmeli ortamdan kurtulmuş olur⁵⁶. Nitekim çocuk anne babası arasındaki tartışmalara karışmasa bile çatışmalı ortamda zarar görür. Böyle bir ortam çocuğun duygusal ve kişilik gelişimini ağır derecede tehlikeye düşürür ve sonraki ilişkilerinde kötü örnek olur ve tüm yaşamı boyunca sağlıklı sosyal ilişkiler kurmasını engeller⁵⁷.

⁵² Canan Yılmaz, *Türk ve İsviçre Medeni Kanunlarına Göre Birlikte Yaşamaya Ara Verilmesi*, (Ankara: Adalet Yayınevi, 2016), 165.

⁵³ Y2. HD, 8.10.2015, E. 2015/15592, K. 2015/17921, Erişim Tarihi: Şubat 10, 2025, www. Lexpera.com.tr.

⁵⁴ Ankara BAM, 17.7.2020, 28. HD, E. 2019/2022, K. 2020/829, Erişim Tarihi: Şubat 15, 2025, www. Lexpera.com.tr.

⁵⁵ Somut olayda; fiili ayrılık döneminde anne yanında olan çocuğun geçici velâyetinin 04.05.2018 tarihinde davacı anneye verilmesine ilişkin ara karar tesis edildiği, 2018 yılı yaz aylarında davalı babanın ortak çocuğu kişisel ilişki kurma maksadıyla teslim aldığı, bu tarihten sonra ortak çocuğun anne yanına dönmediği, 19.09.2018 tarihli mahkeme ara kararı ile de çocuğun geçici velâyetinin okul durumu gerekçe gösterilerek babaya verildiği, bu tarihten sonra babasının yanında yaşadığı ve İlk Derece Mahkemesinin nihai kararı ile de daimi velayetin davalı babaya bırakıldığı anlaşılmıştır. Sosyal inceleme raporu incelendiğinde davacı anne ile görüşme yapılmadığı, davacı annenin aşamalarda ortak çocuğun kendisine teslim edilmediğine ilişkin iddialarının olduğu, öte yandan tek uzman tarafından alınan sosyal inceleme raporunun velâyet yönünden hüküm kurmaya elverişli olmadığı anlaşılmıştır. O halde, velâyet düzenlemesi yapılırken çocuğun üstün yararının belirlenmesi amacıyla psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacıdan oluşan uzmanlardan, her iki ebeveyn ve ortak çocukla görüşmek suretiyle inceleme ve rapor istenip; tarafların barınma, gelir, sosyal ve psikolojik durumlarına göre çocukların sağlıklı gelişimi için velâyeti üstlenmeye engel bir durumun bulunup bulunmadığının araştırılması, gerektiğinde Mahkemece idrak çağındaki çocuğun görüşü alınıp, diğer deliller de göz önüne alınmak suretiyle ebeveynlerinden hangisi yanında kalmasının menfaatine olacağı tespit edilerek velâyet konusunda bir karar verilmesi gerekirken bozmayı gerektirmiştir. Y2. HD, 18.9.2024, E. 2023/8082, K. 2024/6057, Erişim Tarihi: Şubat 15, 2025, www. Lexpera.com.tr.

⁵⁶ Akyüz, *Çocuk Hukuku*, 230.

⁵⁷ Akyüz, *Çocuk Hukuku*, 231.

Bununla birlikte biraz önce de değindiğimiz gibi TMK m.336 hükmünde, ana ve babanın, velâyeti birlikte kullanacakları düzenlendikten sonra ortak hayata son verilmesi halinde, velâyetin, eşlerden birine verilebileceği belirtilmiştir. Geçici velayet durumunda dahi velayet tam olarak verilmezken, çocuğun bakım ve korunmasına ilişkin tedbirler alınırken, ortak hayata son verilmesi halinde de kırımımızca bırakılmaması gerekir⁵⁸. Velâyetin hangi tarafa verileceği ancak boşanma veya ayrılık kararı ile birlikte hükme bağlanacak bir husustur (TMK m.182/II). Bir görüşe göre, ayrılık kararına rağmen eşler velayeti birlikte yürütebileceklerse, hâkimin takdir hakkını bu yönde kullanması uygun olacaktır. Ancak hâkim, her şeyden önce çocuğun yüksek yararını gözetmeli, çocuk bakımından ana babadan birinin velayetinde olmak daha uygun olacaksa takdir hakkını bu yönde kullanmalıdır⁵⁹.

Türk Medeni Kanunu m.197’de düzenlenen önlemler, geçici niteliktedir. Alınmalarını gerektiren durum ortadan kalktıktan sonra sona ererler. Ancak bu sona erme, kendiliğinden gerçekleşmez. “*Durumun Değişmesi*” başlıklı TMK m.200 hükmüne göre “*Koşullar değiştiğinde hâkim, eşlerden birinin istemi üzerine kararında gerekli değişikliği yapar veya sebebi sona ermişse alınan önlemi kaldırır.*” Söz konusu tedbirler yine hâkim kararıyla ortadan kalkacaktır. Türk Medeni Kanunu m.200’ün mefhumu muhalifinden, koşullar değişmedikçe önlemlerin de devam edeceği anlaşılmaktadır⁶⁰. Çocuğa ilişkin alınan tedbirlerde amaç çocuğun yüksek yararını gözetmek ve bu geçici sürede mümkün olduğu kadar az zarara uğramasını sağlamaktır⁶¹.

D. GEÇİCİ VELAYET HALİNDE HÜKMEDİLECEK TEDBİR NAFAKASI

Türk Medeni Kanununa göre, şartlar oluştuğu takdirde çocuklara üç tür nafaka verilebilir. Bunlar tedbir nafakası, iştirak nafakası ve yardım nafakasıdır⁶². Çocuk için davanın devamı sürecince verilen nafakaya öğretide iştirak nafakası uygulamada ise tedbir nafakası adı verilmektedir. Biz de alınan önlem geçici olduğu için tedbir nafakası deyimini tercih ettik⁶³.

Çocukların kimin yanında kalacağına karar verildikten sonra, çocuklar lehine dava tarihinden geçerli olmak üzere ayrı ayrı ve miktarı belirtilmek suretiyle tedbir nafakasına karar verilmesi gerekir⁶⁴. Dava açılırken çocukları için tedbir

⁵⁸ Aynı görüş için bkz. Şimşek, *Tez*, 48.

⁵⁹ Cem Baygın, *Soybağı Hukuku*, (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2010), 265; Usta, *Velayet*, 111.

⁶⁰ Köse, “TMK’nın 197. Maddesi Kapsamında Eşlerin Ayrı Yaşama Hakkı ve Hâkimin Alacağı Önlemler”, 365.

⁶¹ Yılmaz, *Birlikte Yaşamaya Ara Verilmesi*, 168.

⁶² Ömer Uğur Gençcan, *Boşanma Tazminat ve Nafaka Hukuku*, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2017), 962.

⁶³ Aksi görüş için bkz. Feyzioğlu, *Aile Hukuku*, 364; Oğuzman ve Dural, *Aile Hukuku*, s. 136; Akıntürk ve Ateş, *Aile Hukuku*, s. 286.

⁶⁴ Özdemir ve Ruhi, *Çocuk Hukuku*, 174.

nafakası istemeyen eş, daha sonra gelişen durumları ve şartları dikkate alarak tedbir nafakası isteyebilir. Bu durumda istek tarihinden itibaren tedbir nafakasına karar verilmelidir.

Tarafların ortak çocuğu davadan sonra doğmuş ise tedbir nafakasına doğum tarihinden itibaren hükmedilmelidir⁶⁵. Nafaka miktarı belirlenirken, çocuğun ihtiyaçları, tarafların hayat koşulları ve ödeme güçleri göz önünde bulundurulur.

Dava kim tarafından açılırsa açılınsın hâkim eş ve çocuklar için gerekli önlemleri kendiliğinden alır. Tedbirleri almaya görevli mahkeme, davaya bakan mahkemedir. Aile mahkemesi hâkimi nafakanın adını kararında özenle göstermeli ve tedbir nafakasının süresini, başlangıcı ve bitimini ayrı ayrı açıklamalıdır⁶⁶. Tedbir nafakası boşanma veya ayrılık davasının kesinleşmesi ile sona erer.

E. GEÇİCİ VELAYET HALİNDE ÇOCUK İLE KİŞİSEL İLİŞKİ KURMA HAKKI

Mahkeme hem boşanma hem de ayrılık davası sırasında çocukların anne veya babadan birine verilmesine karar verdikten sonra çocuklar kendisine verilmeyen taraf ile çocuklar arasında kişisel ilişki kurulmasına karar verecektir. Gençcan, bizimde katıldığımız üzere buradaki ilişkiyi “geçici kişisel ilişki” olarak adlandırmaktadır⁶⁷. Kişisel ilişkinin kurulması için gerekli şartlar “geçici kişisel ilişki” için de geçerli olacaktır. Bununla birlikte geçici kişisel ilişki boşanma veya ayrılık davası açılınca istenebileceği gibi bu tür bir dava bulunmadan da istenebilir⁶⁸. Ana babanın çocukla kişisel ilişki kurması, ana babanın hiç evlenmemiş olması, boşanmış olması, ayrılıklarına karar verilmiş olması veya ana babadan birinden velayet hakkının kaldırılmış olması hallerinde söz konusu olmaktadır⁶⁹.

Velayet hakkı taraflardan birine verilirken diğeri ile çocuk arasında çocuk yararına aykırı olmamak kaydıyla kişisel ilişkinin kurulması ve kurulan kişisel ilişkin hâkimin hükmüne uygun şekilde sürdürülmesi gereklidir⁷⁰.

Boşanma veya ayrılık davası açılınca hâkim, davanın devamı süresince çocuğun eşlerden birine bırakılması kararı ile birlikte diğer eşin çocukla olan kişisel ilişkilerini de düzenlemelidir. Burada kurulan kişisel ilişki de tedbiren kurulmaktadır⁷¹. Hâkimin burada zaman kaybetmeksizin geçici velayet ve kişisel

⁶⁵ Gençcan, *Boşanma*, 966.

⁶⁶ Gençcan, *Boşanma*, 963.

⁶⁷ Gençcan, *Boşanma*, 960. Yargıtay kararlarında da “geçici kişisel ilişki” kavramı kullanılmaktadır. Y2. HD, 14.5.2024, E. 2023/7522, K. 2024/3414, Erişim Tarihi: Şubat 10, 2025, www. Lexpera.com.tr.

⁶⁸ Gençcan, *Boşanma*, 960.

⁶⁹ Ebru Ceylan, “Türk Medeni Kanunu’nda Çocuğun Korunmasıyla İlgili Güncel Yargıtay Kararlarının Değerlendirilmesi”, *DEÜ. Hukuk Fakültesi Dergisi*, Prof. Dr. Şeref ERTAŞ’a Armağan, 19, Özel Sayı (2017): 349-375.

⁷⁰ Özer Taşkın, “Velayet Hakkının Kullanılması, Velayetin Değiştirilmesi”, 252.

⁷¹ “Toplanılan deliller ve ... Aile Mahkemesinin 2014/283 esas 2015/347 karar sayılı dosyası incelendiğinde, davacı baba tarafından, davalıya karşı boşanma davası açıldığı, boşanma davasında 26.01.2015 tarihli ara karar ile çocuk ile baba arasında her ayın 1. ve 3. hafta Pazartesi günü saat

ilişki hususunda zaman kaybetmeksizin çocuğun yararı doğrultusunda görüşü de alınarak, düzenli aralıklar belirlenerek karar vermesi gereklidir⁷².

Çocuk ile anne ve baba arasında kişisel ilişki kurma hakkının amacı, yalnızca hukuki değil duygusal bir bağın da kurulmasına da yardımcı olmaktır⁷³. Söz konusu kişisel ilişki kurulması hakkı hem çocuk hem anne hem de baba için temel bir insan hakkıdır⁷⁴. Bu hak, anne babanın kişilik hakkı olup başka bir kişiye devredilemez ve haktan feragat edilemez⁷⁵. Bu durum Türk Medeni Kanun'unun 323. maddesinde, "*ana ve babadan her biri, velayeti altında bulunmayan veya kendisine bırakılmayan çocuk ile uygun kişisel ilişki kurulmasını isteme hakkına sahiptir*" demek suretiyle ifade edilmiştir. Bununla birlikte olağanüstü durumlar da çocuk ile üçüncü kişi arasında da çocuk yararına aile bağlarının geliştirilmesi ve güçlendirilmesi için uygun bir ilişki kurulabilir (TMK m.325/I).

10.00 ile saat 11.00 arasında geçici kişisel ilişki kurulmasına karar verildiği, son kararlar ise tarafların boşanmalarına, velayetin anneye verilmesine, baba ile çocuk arasında aynı şehirde iseler her ayın 1 ve 3. hafta Pazartesi günü saat 10.00 ile 11.00 arasında, dini bayramların 2. günü saat 10.00 ile 12.00 arasında, ayrı şehirde iseler her ayın 1. ve 3. hafta Pazartesi günü saat 10.00 ile 11.00 arasında, dini bayramların 2. günü saat 10.00 ile 12.00 arasında kişisel ilişki kurulmasına karar verilmiş olup..." Y2. HD, 13.9.2018, E. 2018/4123, K. 2018/9171, Erişim Tarihi: Şubat 10, 2025, www. Lexpera.com.tr. Küçüğün velayetinin anneye verildiği 26/12/2016 tarihli ara karar ile her ayın 1. ve 3. Cumartesi günü saat 12:00-16:00 saatleri arasında davacı ile küçük arasında gerek görmek gerekse yanına almak üzere suretiyle geçici kişisel ilişki kurulmasına karar verildiği kısa karar ve gerekçeli kararda kişisel ilişkinin düzenlenmemesi doğru olmamıştır. Erkeğin kişisel ilişki kurulmamasına yönelik istinaf taleplerinin kabulü ile, kişisel ilişki düzenlemesinde çocuğun menfaatleri yanında analık ve babalık duygularının tatmini de esastır. Küçüğün 26/11/2015 doğumlu olduğu da dikkate alınarak babalık duygularının tatmine elverişli, çocuğun da baba sevgisi ve şefkatini tatmasına yeterli kişisel ilişki düzenlenmesinin gerektiği anlaşılmakla... İstanbul BAM, 10. HD, 16.9.2020, E. 2018/3102, K. 2020/876, Erişim Tarihi: Şubat 10, 2025, www. Lexpera.com.tr.

⁷² Somut olayda, boşanma davası 18/9/2018 tarihinde açılmış, geçici velayet ve kişisel ilişki kararı dava açıldıktan yaklaşık sekiz ay sonra 22/5/2019 tarihinde verilmiştir. İlgili kararda geçici velayetin anneye bırakılmasına karar verilerek baba ile kişisel ilişki 22/7/2019-2/8/2019 ve 30/9/2019-11/10/2019 tarihleri arasında bir defaya mahsus olacak şekilde sınırlandırılmıştır. Kararda kişisel ilişkinin neden düzenli aralıklarla belirlenmediğine dair bir gerekçeye yer verilmemiştir. 18/2/2019 tarihli sosyal inceleme raporunda çocuğun anne yanında iken otuz üç gün süreyle okuluna devam etmediğine işaret edilmiş, babanın çocuğun bakım ve gözetimini sağlayabilecek yetkinlikte olduğu ancak anne ve çocukla görüşme sağlanamadığından velayet hususunda bir görüş bildirmenin mümkün olmadığı belirtilmiştir. Geçici velayet ve kişisel ilişki hususunda karar verilirken söz konusu eksikliğin giderilmediği, anne ve çocuk dinlenerek hazırlanmış velayet ve kişisel ilişki hususlarında görüş içerir nitelikte bir sosyal inceleme raporunun alınmadığı görülmektedir. Ayrıca geçici velayet ve kişisel ilişkiye dair 22/5/2019 tarihli ara kararında, 18/2/2019 tarihli sosyal inceleme raporunda işaret edilen çocuğun okula devamsızlığıyla ilgili bir değerlendirmeye yer verilmemiştir. Başvurucunun yargılama süresince çocuğunu göremediği, kişisel ilişkinin yeniden düzenlenmesi ve çocuğun yurt dışına çıkarılmasının engellenmesi yönündeki beyanları ve talepleri hakkında yeterli ve somut gerekçe içerir bir değerlendirme yapılmamış "*kişisel ilişkinin şimdilik değiştirilmesine yer olmadığına*", "*davanın geldiği aşama itibarıyla tedbir kararı verilmesine yer olmadığına*" şeklinde ara kararlar verilmiştir... Anayasa Mahkemesi Kararı 2. B., B. 19.12.2023, 2021/34010, Erişim Tarihi: Şubat 10, 2025, www. Lexpera.com.tr.

⁷³ Erlüle, "Çocuk ile Kişisel İlişki Kurulması", 218.

⁷⁴ Erlüle, "Çocuk ile Kişisel İlişki Kurulması", 218.

⁷⁵ Velidedeoğlu, *Aile Hukuku*, 270; Tekinay, *Aile Hukuku*, 278; Ceylan, *Velayet*, 131; Erlüle, "Çocuk ile Kişisel İlişki Kurulması", 219.

Türk Medeni Kanunu m.182/I gereğince, “*Mahkeme boşanma veya ayrılığa karar verirken, olanak bulundukça ana ve babayı dinledikten ve çocuk vesayet altında ise vasinin ve vesayet makamının düşüncesini aldıktan sonra, ana ve babanın haklarını ve çocuk ile olan kişisel ilişkilerini düzenler.*”

Hükümde boşanma ve ayrılık kararından sonra velayet kendisine verilmeyen eş ile çocuk arasında kişisel ilişkinin hâkim tarafından düzenleneceği açıkça ifade edilmektedir. Aynı durum boşanmaya karar verilmeden, davanın devamı sırasındaki geçici velayete karar verilmesi halinde kişisel ilişkinin kurulması için de geçerlidir diyebiliriz. Boşanma veya ayrılık davası açıldığında aile mahkemesi hâkimi, davanın devamı süresince çocuğun eşlerden birisine verilmesi kararı⁷⁶ ile birlikte diğer eşin çocukla olan geçici kişisel ilişkilerini de düzenlemelidir. Hâkim çocuk kendisine bırakılmayan tarafın çocuk ile ne zaman ve ne şekilde ilişki kurabileceğini kararlaştırmak zorundadır. Ana ve baba da çocuk ile ilgili kişisel ilişki kurulmasını mahkemeden isteme hakkına sahiptir. Boşanma veya ayrılık davası sırasında çocuk ile kişisel ilişkinin düzenlenmesine hâkim talep olmasa bile kendiliğinden karar verir.

Hâkim, çocuk ile kendisine velayet verilmemiş anne ya da baba arasındaki kişisel ilişkiyi düzenlemeden önce mümkünse anne ve babayı dinler ve çocuk vesayet altında ise vasi ve vesayet makamının görüşünü alır. Fakat alınan bu görüş hâkimi bağlamaz⁷⁷. Anne ve baba ile çocuk arasında kişisel ilişki kurulmasında çocuğun yararı ve çocuğun isteği ön planda olacaktır. Hâkim kişisel ilişkiye karar verirken, çocuğun yararını göz önünde bulunduracaktır. Kişisel ilişki kurulmasında çocuğun yararı anne babanın yararından daha üstün tutulmalıdır⁷⁸.

Türk Medeni Kanunu, m.182/II hükmünde “*Mahkeme, kararında kişisel ilişki düzenlemesinin gereklerinin yerine getirilmemesi hâlinde, çocuğun menfaatine aykırı olmamak kaydıyla velayetin değiştirilebileceğini ihtar eder.*” ifadesi yer almaktadır.

Geçici velayet kendisine bırakılan eş, mahkeme kararında yer alan hususlara uymak durumundadır. Bu durum aynı zamanda geçici velayet kendisine bırakılan eş için de bir yükümlülüktür. Aksi halde mahkemece geçici velayet değiştirilebilir. Velayetin değiştirilmesi için haklı sebeplerin varlığı gereklidir. Geçici velayetin değiştirilmesi için velayetin verildiği tarih sonrasında gerçekleşen haklı bir sebep ispat edilmelidir ve çocuğun üstün yararı önceliklidir⁷⁹.

⁷⁶ Toplanan delillerle taraflar arasındaki evlilik birliğinin devam ettiği anlaşıldığına göre davacı kadının bu talebinin tedbiren velayetin düzenlenmesine ilişkin olduğunun kabulü gerekir. Bu durumda mahkemece müşterek çocukların velayetlerinin tedbiren anneye verilmesine karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde “annelerinin yanında bulundurulmasına “şeklinde hüküm kurulması doğru olmamış ise de; bu yanlışlığın giderilmesi yeniden yargılama yapılmasını gerektirmediğinden hükmün bu yönden düzeltilerek onanması gerekmiştir. (HUMK m.438/7) Y2. HD, 14.4.2015, E. 2015/161, K. 2015/7463, Erişim Tarihi: Şubat 15, 2025, www. Lexpera.com.tr.

⁷⁷ Dural, Öğüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 150.

⁷⁸ Ceylan, *Velayet*, 133.

⁷⁹ Ceylan, *Velayet*, 281.

Türk Medeni Kanunu 324. madde gereğince, “*Ana ve babadan her biri, diğerinin çocuk ile kişisel ilişkisini zedelemekten, çocuğun eğitilmesi ve yetiştirilmesini engellemekten kaçınmakla yükümlüdür. Kişisel ilişki sebebiyle çocuğun huzuru tehlikeye girer veya ana ve baba bu haklarını birinci fıkrada öngörülen yükümlülüklerine aykırı olarak kullanırlar veya çocuk ile ciddi olarak ilgilenmezler ya da diğer önemli sebepler varsa, kişisel ilişki kurma hakkı reddedilebilir veya kendilerinden alınabilir. Velayet kendisine bırakılan ana veya baba, kişisel ilişki düzenlemesinin gereklerini yerine getirmezse çocuğun menfaatine aykırı olmamak kaydıyla velayet değiştirilebilir. Bu husus kişisel ilişki kurulmasına dair kararda taraflara ihtar edilir.*” Hükümde kişisel ilişki hakkının sınırları düzenlenmiştir⁸⁰.

Çocuk kendisine verilmemiş olan tarafın hâkimin belirleyeceği gün ve saatlerde çocuk ile temas etmesine, onunla görüşmesine, onu gezdirmesine, yedirip içirmesine, giydirmesine diğer taraf engel olamaz⁸¹. Geçici velayet kendisine bırakılan eş, mahkeme kararına uymayarak çocuk ile diğer eş arasındaki kişisel ilişkiyi engelleyebilir, geçici velayeti görevini kötüye kullanabilir, çocuk ile diğer eşin görüşmesine izin vermeyebilir. Çocukla kişisel ilişki kurma hakkına sahip olan taraf, bu yükümlülüğünü ihlal ettiği takdirde onun artık çocuğun yararına davrandığından söz edilemez⁸². Böyle bir durumunda geçici velayet söz konusu eşten kaldırılarak, mahkeme kararı ile diğer eşe bırakılabilecektir. Hâkim velayetin değiştirilebileceğini ihtar eder.

Burada yer alan geçici kişisel ilişki dava sonuna kadar devam edecek olup, davanın sonuçlanması ile birlikte velayet kendisine verilmeyen taraf ile yeniden kişisel ilişki kurulması düzenlenecektir. Geçici kişisel ilişki boşanma veya ayrılık davasına bakan aile mahkemesi hâkimi tarafından düzenlenmelidir.

SONUÇ

Türk Medeni Kanunu’nun 169. maddesinde hâkimin, boşanma davası sırasında özellikle eşlerin barınmasına, geçimine, mallarının yönetimine ve çocukların bakım ve korunmasına ilişkin geçici önlemleri kendiliğinden alabileceği düzenlenmiştir. Hâkimin alabileceği önlemler hükümde sayılanlarla sınırlı değildir, gerekli durumlarda başka önlemler de alınabilmektedir. Eşler boşanma veya ayrılık davası açıldıktan sonra karar kesinleşinceye kadar ayrı yaşama hakkına sahip oldukları için çocukların kimin yanında kalacağına hâkim karar verecektir.

Hâkimin boşanma davasının devamı süresince çocuk kendisine bırakılmayan eş ile ilgili olarak, çocuğun bakım ve geçimine ilişkin yükümlülüğü de belirlemesi gerekir. Ayrıca çocuk kendisine bırakılmayan eşinin çocuğun bakımına

⁸⁰ Akıntürk ve Ateş, *Aile Hukuku*, 315, Bakır Çetiner, *Velayet*, 106.

⁸¹ Akıntürk ve Ateş, *Aile Hukuku*, 315.

⁸² Erlüle, “Çocuk ile Kişisel İlişki Kurulması”, 237.

katkıda bulunmak üzere ödeyeceği nafaka miktarının da belirlenmesi gerekir. Hükmedilecek tedbir nafakası kural olarak, dava tarihinden itibaren başlayacak, kararın kesinleştiği tarihe kadar devam edecektir. Hâkim, çocuklar için tedbir nafakasına talep olmasa dahi hükmeder. Söz konusu önlemler geçicidir ve davanın kesinleşmesi ile ortadan kalkar. Boşanma davasındaki önlemlere hâkim taraflardan birinin talebi olmasa dâhi kendiliğinden karar verir.

Boşanma veya ayrılık davası açılınca hâkim, davanın devamı süresince çocuğun eşlerden birine bırakılması kararı ile birlikte diğer eşin çocukla olan kişisel ilişkilerini de düzenlemelidir. Ana babanın çocukla kişisel ilişki kurması, ana babanın hiç evlenmemiş olması, boşanmış olması, ayrılıklarına karar verilmiş olması veya ana babadan birinden velayet hakkının kaldırılmış olması hallerinde söz konusu olmaktadır.

Çocuğun yararını korumak için alınabilecek geçici önlemlerin türü sınırlanmamıştır. Çocuğun korunmasına yönelik olarak kanunda sayılan önlemler alınabileceği gibi, somut olay bakımından hukuka ve hakkaniyete uygun başka önlemin alınabilmesi de mümkün olacaktır. Geçici velayet sadece boşanma veya ayrılık davası sırasında karşımıza çıkmaz. Aynı zamanda eşlerin birlikte yaşama-ya ara vermesi halinde de görülür.

KAYNAKÇA

- Akçaal, Mehmet. “Velayetin Değiştirilmesi”. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 13, 1, (2022): 190-205.
- Akıntürk, Turgut, Ateş, Derya, *Aile Hukuku*. İstanbul: Beta Yayınları, 2024.
- Akkaya, Tolga. “Boşanma Davasında Alınabilecek Geçici Hukuki Korumalar veya Hâkimin Müdahalesi Yoluyla Çocuğun Korunması Kapsamında Zorunlu Arabuluculuk ve Boşanma Süreci (Aile) Danışmanlığı”. *Ankara Barosu Dergisi*, 72, 4 (2014): 23-61.
- Akyüz, Emine. “Medeni Kanuna Göre Ana Babanın Çocuğu Yetiştirme Görevi”. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 16, 1 (2019): 511-529.
- Akyüz, Emine. *Çocuk Hukuku, Çocukların Hakları ve Korunması*. Ankara: Pegem Akademi, 2021.
- Arat, Ayşe. “Medeni Kanun’da Velayetin Kaldırılması Tedbiri ve Bu Tedbirin Uygulanması”. *Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 11, 2 (2012): 275-296.
- Baktır Çetiner, Selma. *Velâyet Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2009.
- Baygın, Cem. *Soybağı Hukuku*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2010.
- Ceylan, Ebru. “Türk Medeni Kanunu’nda Çocuğun Korunmasıyla İlgili Güncel Yargıtay Kararlarının Değerlendirilmesi”. *DEÜ. Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Şeref ERTAŞ’a Armağan*, 19, Özel Sayı (2017): 349-375.
- Ceylan, Ebru. *Türk ve İsviçre Hukukunda Velayet Hakkı ve Hukuki Sonuçları (Velayet)*. İstanbul: Leges Yayıncılık, 2019.
- Dural, Mustafa, Ögüz, Tufan ve Gümüş, Mustafa Alper, *Türk Özel Hukuku Cilt III (Aile Hukuku)*. İstanbul: Filiz Kitabevi, 2025.
- Egger, August. *Aile Hukuku, Birinci Kısım, Evlenme Hukuku*, Çev.: Tahir Çağa. İstanbul: Kenan Matbaası, 1943.
- Erdem, Mehmet, Makaracı Başak, Aslı, *Aile Hukuku*, İstanbul: Seçkin Yayıncılık, 2022.
- Erlüle, Fulya. “Çocuk ile Kişisel İlişki Kurulması”. *MÜHFD*, 16, 3-4 (2010): 217-248.
- Evrin Erişir, “İhtiyati Tedbir Türleri”, Ulusal Tez Merkezi, Erişim Tarihi: Ekim 25, 2025, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>.
- Feyzioğlu, Feyzi Necmeddin. *Aile Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitabevi, 1986.
- Gençcan, Ömer Uğur. *Boşanma Tazminat ve Nafaka Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2017.
- Gençcan, Ömer Uğur. *Çocuk Hukuku (Çocuk Hukuku)*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2021.
- Kılıçoğlu, Ahmet M. *Aile Hukuku*. Ankara: Turhan Kitabevi, 2025.
- Köprülü, Bülent, Kaneti, Selim, *Aile Hukuku*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1989.
- Köse, Eylül Can. “TMK’nın 197. Maddesi Kapsamında Eşlerin Ayrı Yaşama Hakkı ve Hâkimin Alacağı Önlemler”. *TBB Dergisi*, 133, (2017): 349-368.
- Oğuzman, M. Kemal, Dural, Mustafa, *Aile Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitabevi, 2001.

- Özdemir, Hayrunnisa, Ruhi, Ahmet Cemal, *Çocuk Hukuku (Ders Kitabı)*, İstanbul: On İki Levha, 2024.
- Öztan, Bilge. *Aile Hukuku*. Ankara: Turhan Kitabevi, 2015.
- Serdar, İlknur. “Kişisel İlişki Kurma Hakkı”. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 9, Özel Sayı (2007): 739-781.
- Serozan, Rona. “Çocuğun Kişi varlığının Aile Hukuku Alanında Korunmasında Yetersizlikler”. *Prof. Dr. Kenan Tunçomağ’a Armağan*, (Çocuğun Kişi Varlığı), (1997): 381-406.
- Serozan, Rona. *Çocuk Hukuku*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2017.
- Şimşek Canan. *Türk Hukuku ve Uluslararası Sözleşmeler Çerçevesinde Boşanmanın Çocuklar Yönünden Hukuki Sonuçları Yüksek Lisans Tezi*. İzmir: 2012.
- Taşkın, Özden Özer. “Velayet Hakkının Kullanılması, Velayetin Değiştirilmesi”. *Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 6, 1 (2020): 239-262.
- Tekinay, Selahattin Sulhi. *Türk Aile Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitabevi, 1990.
- Usta, Sevgi. *Velayet Hukuku*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2016.
- Velidedeoğlu, Hıfzı Veldet. *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*. İstanbul: Nurgök Matbaası, 1965.
- Yıldırım, Efe Can. “TMK m.169 Uyarınca Boşanma Davası Süresince Eşlere İlişkin Alınan Geçici Önlemler”. *İstanbul Hukuk Mecmuası*, 81(3) (2023): 817-860.
- Yılmaz, Canan. *Türk ve İsviçre Medeni Kanunlarına Göre Birlikte Yaşamaya Ara Verilmesi*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2016.